

Міфи і легенди українців

Міф	Легенда
<i>Спільне</i>	
♦ Прозова форма	
<i>Відмінне</i>	
♦ Вигадана розповідь	♦ Переказ про реальні чи наближені до реальності події (особи)
♦ Передає уявлення предків про Всесвіт, природу, богів, демонів	♦ Розповідає про походження власних назв міст і сіл, річок та озер, про найважливіші історичні події та улюблених народних героїв
<i>Приклади</i>	
«Про створення Землі», «Чому буває сумне сонце?», «Про зоряний Віз»	«Про вітер», «Про вогонь», «Про дощ», «Чому пес живе коло людини?», «Берегиня», «Дажбог», «Неопалима купина»

МІФОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

- Берегі́ня** — богиня добра і захисту людини від усілякого зла. З часом Берегиня стає «хатньою» богинею, захищаючи оселю, всю родину, а також малих дітей від хвороб, лютого звіра, смерті.
- Білобо́г (Дід)** — головний бог добра. За повір'ям — творець землі, води, світла; батько Перуна; захисник людей від зла; господар Вирію та повелитель інших богів.

Вірій — за стародавніми легендами, сонмище богів та померлих душ, острів у Всесвіті, першоземля богів і світу. У Вірії, згідно з віруваннями, росло першодерево світу Прадуб із омолоджуваними яблуками безсмертя. Сюди ж злітали птахи на зиму. Вічним мешканцем Вірію є першоптиця і водночас давньоукраїнський першобог Сокіл (або Род), який завжди перебуває на вершечку Прадуба. У Вірії знаходиться джерело Живої Води.

Велес (Волос) — бог худоби, чередників та музик. За легендами, Велос — опікун усього тваринного світу, він поріднив людину і тварину, навчив давніх українців не вбивати, а пасти тварин, запрягати їх у плуги та вози, брати від них молоко, вирощувати їх на м'ясо та шкуру.

Дажбог (Даждзьбог, Сонце-Бог) — бог Сонця, світла й добра. Дажбог навчив людей сіяти пшеницю, вирощувати хліб, а батько його Сварог викував першого плуга. З давніх-давен Дажбога малювали на вітрилах кораблів.

Жива — богиня життя, жіночого щастя. Згідно з повір'ям, принесла праукраїнцям перше зерно жита.

Лада — велика богиня весни. Свято Лади наставало, коли починав танути сніг, і тривало до початку весняних робіт.

Лель — бог кохання й бджолярства (бджола в давніх українців — символ кохання). Іноді уявлявся «вічним парубком», який приносить юнакам та дівчатам найвищу радість кохання, опікує дітей, любить квіти.

Мара (Марена) — богиня зла, темної ночі, страшних сновидінь, привидів, хвороб, смерті. Донька Чорнобога, що сіє на землі чвари, брехню, недуги.

Перун — бог блискавки і грому. Вважали, що «світ пішов од тіла Перуна, сонце утворилось з лику Його, зоря — від уст, місяць — від грудей, дощ — від сліз, небо — від черепа Його, каміння — від костей, вода — від крові, ліси й трави — від волосся, хмари — від мозку, вітер — його подих, грім — слово, а блискавка і зорі — його погляд...»

Сварог — бог неба, заліза, ковальства і шлюбу. За народними уявленнями, навчив людей варити і кувати мідь та залізо, будувати кузні. Викував першого плуга і першу шлюбну золоту обручку.

Стрибог (Стрибайло, Посвистач) — бог вітрів. За уявою давніх українців — неврівноважений літун із бородою та батоном, яким він поганяє свої вітри. У широчезних шароварах, що служать йому за вітрила. Згідно з повір'ям, його подих — вітер.

Чорнобог — бог зла, ворог Вирію, людей і світла. Заступник усіх злих сил, володар підземного мертвого царства. Згідно з повір'ям, постійно перетворювався у чорного лебедя та постійно воював із Білобогом.

Про створення Землі

Здавна, як землі ще не було, всюди була вода. Не було і нас ще. А чорт жив десь так у хатах, хтозна-де жив. Дак Бог прийшов до чорта та й повів чорта до Дніпра, щоб пурнув да виніс піску в руці. Він пурнув, так не винесе — вода виміє: оце що набере піску, то вода й виміє з руки. Дак Бог повів його до другого, до мільшого, дак він відтіля виніс піску. Дак Бог

тим сіяв тут усюди по тих водах, дак стало вже сухо і світ став... Кажуть люди старі, що так було.

- Перекажіть міф близько до тексту.
- Яка природна стихія, на думку наших пращурів, з'явилася найпершою?
- Хто брав участь у створенні Землі? Про що свідчать ці уявлення наших предків?

Чому буває сумне сонце?

Жили собі чоловік та жінка, які мали сина і дочку. Дочка була найкраща в світі. Ось одного разу сонце вкратило її собі за жінку. Після цього брат пішов її шукати туди, де заходить сонце. Сестра побачила і вибігла до нього та й каже: «Сховайся в льох, бо як прийде сонце, то запече тебе». Брат швиденько заховався в льох. Коли прийшло сонце, то воно роздягнулось і повісило свої ризи на льосі та й пішло в хату. Сестра, побачивши, що сонце повісило ризи, швиденько побігла до брата, який ледь не вмер від жару. Тоді сестра відлила його водою, і вони пішли в хату. Вони привітались з сонцем, посиділи, поговорили, а тоді сонце просить брата, щоб він пішов за нього на небо на один день. Він згодився, надів ризи і пішов на небо. Коли виліз, то він пішов на ті місця, де сонце снідає, обідає та вечеряє, побив миски, порозкидав ложки; зловив вітра та мороза, набив їх за те, що перешкоджали йому в дорозі. Злязачи з неба, поламав